Møre og Romsdal
Unge Høyre

NÅR TILLITEN SLÅR SPREKKER

Vedtatt på Møre og Romsdal Unge Høyres generalforsamling 24. oktober 2026

Forsideillustrasjonen er generert av kunstig intelligens (ChatGPT, OpenAI).

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse 2

Kapittel 1: Når tilliten slår sprekker 4

Kapittel 2: Makt i dagslys 5

- Offentlighet 5
  - **Makt må tåle innsyn** 5
  - **Åpent som standard** 6
- Folkestyre 6
  - **Makt krever kunnskap** 6
  - **Tillitsverv** 7
- Domstolene 8
  - **Tilgang til domstolene** 8
  - **Den tredje statsmakt** 8
  - **Meddommere** 9
- Straffesakskjeden 10
  - **Unge lovbrytere** 10
  - **Kompetanse som holder tritt** 10
- Forliksrådene 11
  - **Kompetanse** 11
  - **Organisering** 11

Kapittel 4: Staten må fortjene tillit 13

- Sikkerhet 13
  - **Åpen, men ikke ubeskyttet** 13
  - **Kontroll på informasjonen** 14
- Arbeidsgiveransvar 14
  - **Ledere må få lede** 14
  - **Et stillingsvern som virker** 15

Drift 16
Det skal lønne seg å effektivisere 16
Budsjettet er en grense 16
Kapittel 5: Tillit går begge veier 18
Næringsliv 18
Regler som fortjener tillit 18
Små bedrifter skal slippe til 18
Møtet med staten 19
Én gang er nok 19
Kontroll der risikoen er størst 20

Kapittel 1: Når tilliten slår sprekker

Norge er bygget på tillit.

Tillit mellom mennesker. Tillit til at loven er lik for alle. Tillit til at staten forvalter makt på en åpen, rettferdig og ansvarlig måte. Det er denne tilliten som har gjort det mulig å bygge et samfunn med stor frihet, høy verdiskaping og små forskjeller.

Men tillit kan ikke vedtas. Den må fortjenes. Hver dag.

I dag ser vi flere tegn på at tilliten er under press.

Avstanden mellom mennesker og systemer blir større. For mange oppleves det offentlige som uoversiktlig og utilgjengelig. Prosesser tar lang tid, beslutninger er vanskelige å etterprøve, og ansvarsfordelingen er tidvis uklar.

Samtidig oppstår situasjoner der likebehandling utfordres. Når tilgang til informasjon, systemer eller muligheter varierer, svekkes opplevelsen av rettferdighet. Når innbyggere ikke opplever at loven er lik for alle, svekkes tilliten.

Tillit forutsetter også at staten har kontroll over det den selv forvalter. Fysisk sikkerhet, informasjonssikkerhet og grunnleggende rutiner må være på plass og fungere i praksis. Når dette ikke fungerer godt nok i alle ledd, rammes ikke bare enkeltinstitusjoner. Tilliten til hele systemet svekkes.

De som utøver makt har et særlig ansvar. Politiske beslutninger skal tas innenfor tydelige rammer, med respekt for loven og grunnleggende prinsipper om habilitet og ansvar. Når dette svikter, svekkes tilliten til både beslutningene som tas og de som treffer dem.

Et samfunn med høy tillit krever mer enn gode intensjoner. Det krever åpne systemer, tydelig ansvar og institusjoner som faktisk fungerer i praksis.

Tillit er en av Norges største styrker, men den er ikke hugget i stein. Derfor må vi føre en politikk som styrker tilliten mellom staten og innbyggerne.

Kapittel 2: Makt i dagslys

I et liberalt demokrati er det ikke nok at makten brukes med gode hensikter. Den må kunne kontrolleres.

Innbyggerne skal kunne vite hvordan beslutninger blir tatt, hvilke regler som gjelder og hvem som har ansvaret. De skal kunne stille spørsmål uten å kjenne systemet fra innsiden, og være trygge på at de samme spillereglene gjelder for alle.

Tillit til makten skapes ikke gjennom mindre innsyn. Den skapes når makten tåler å bli sett.

Offentlighet

Makt må tåle innsyn

En forutsetning for tillit er åpenhet. Når innbyggere kan se hvordan og hvorfor avgjørelser tas, blir makten lettere å kontrollere, og det blir lettere å stole på den.

Slik er det ikke alltid i dag. For mange kan det oppleves unødvendig vanskelig og kronglete å orientere seg i det offentlige. Svar på innsynsforespørsler kan gå tregt eller bli liggende ubesvart. Å få innsyn i offentlige dokumenter og prosesser skal være enkelt, men i praksis er det ofte krevende.

Møre og Romsdal Unge Høyre mener at innsyn og offentlighet er grunnleggende rettigheter som må praktiseres likt for alle. Innsyn skal ikke avhenge av hvem du er eller hvor godt du kjenner systemet.

Når innsynsrettigheter avhenger av hvilken gruppe man tilhører, utfordres opplevelsen av likebehandling.

Møre og Romsdal Unge Høyre vil:

- sikre lik og konsekvent praksis for innsyn i offentlige dokumenter og i rettspleien
- styrke prinsippet om meroffentlighet i hele offentlig sektor
- stille strengere krav til begrunnelse når offentlige organer avslår innsyn helt eller delvis

Åpent som standard

Offentlig informasjon er bare reelt tilgjengelig dersom det er mulig å finne den. I dag er informasjon spredt mellom ulike nettsider, journaler og systemer. For den som ikke kjenner forvaltningen godt, kan det være krevende å vite hvor man skal lete, hvilket organ som sitter på informasjonen og hvordan man finner frem til riktig dokument.

Digitalisering har gjort det enklere å publisere og finne informasjon, men potensialet er langt fra fullt utnyttet. Når innsyn ofte krever inngående kjennskap til hvordan offentlig sektor er organisert, blir terskelen høyere enn nødvendig. Åpenhet handler derfor ikke bare om at informasjon kan utleveres, men om at den faktisk er tilgjengelig for dem som ønsker å finne den.

Møre og Romsdal Unge Høyre vil:

- som hovedregel strømme og ta opp møter i kommunenes og fylkeskommunenes folkevalgte organer
- samle alle offentlige journaler fra stat, fylkeskommune og kommune på elnnsyn.no
- publisere flere offentlige dokumenter i fulltekst på elnnsyn.no
- gjøre offentlige møtepapirer og protokoller tilgjengelige gjennom elnnsyn.no
- styrke kompetansen om offentlighet, meroffentlighet og likebehandling i offentlig sektor

Folkestyre

Makt krever kunnskap

Det skal ikke kreves juridisk utdanning for å delta i demokratiet. Kommunestyrer og fylkesting skal bestå av mennesker med forskjellig utdanning, arbeidserfaring og bakgrunn.

Samtidig forvalter folkevalgte betydelig makt. De behandler saker som kan ha store konsekvenser for enkeltmennesker, bedrifter og lokalsamfunn. Regler om habilitet, taushetsplikt, offentlighet og saksbehandling er ikke formaliteter. De er en del av vernet mot vilkårlig maktbruk.

For mange er det første gang de møter disse reglene når de blir folkevalgt. Da bør det være enkelt å skaffe seg den kunnskapen man trenger, uten at opplæringen blir en ny terskel for politisk deltakelse.

Møre og Romsdal Unge Høyre vil:

- styrke og utvide tilbudet om folkevalgtopplæring, særlig innen habilitet, offentlighet og forvaltningsrett
- tilby nye ordførere og utvalgsledere særskilt juridisk opplæring knyttet til rollen deres
- tilby folkevalgte oppdateringskurs når sentrale regler endres
- gjøre juridisk opplæring for folkevalgte gratis og digitalt tilgjengelig
- tilby folkevalgte opplæring i regler om taushetsplikt og behandling av personopplysninger

Tillitsverv

Politiske verv krever tid og innebærer ansvar. Folkevalgte skal derfor få en rimelig godtgjørelse som gjør det mulig for mennesker med ulik økonomi og bakgrunn å delta.

Samtidig fastsetter politikere i stor grad sine egne økonomiske vilkår. Det stiller særlige krav til moderasjon. Godtgjørelsen bør gjenspeile arbeidsmengden og ansvaret i vervet.

Dette blir særlig vanskelig å forsvare når små kommuner betaler svært høye godtgjørelser samtidig som de samme kommunene må gjøre krevende prioriteringer i tjenestene.

Møre og Romsdal Unge Høyre vil:

- jobbe for at godtgjørelsen til ordfører og varaordfører i små kommuner ikke overstiger godtgjørelsen til stortingsrepresentanter
- jobbe for at godtgjørelsen til folkevalgte i større grad står i forhold til arbeidsmengde og ansvar
- åpne for å justere godtgjørelse etter møtelengde
- samle informasjon om folkevalgtes godtgjørelser og økonomiske særordninger i en lett tilgjengelig offentlig oversikt
- jobbe for at godtgjørelsen til folkevalgte utvikles i takt med lønnsutviklingen

Kapittel 3: Når systemene blir for fjerne

Rettssystemet må være tilgjengelig.

For vanlige innbyggere hjelper det lite å ha sterke rettigheter på papiret dersom veien til domstolene er for dyr eller systemet er vanskelig å forstå. Rettssikkerhet handler ikke bare om hvilke rettigheter loven gir. Det handler om hvor reelle rettighetene er når man trenger dem.

Domstolene skal samtidig stå uavhengig av de andre statsmaktene. Et rettssystem folk har tillit til, må derfor være tilgjengelig for innbyggerne, men tilstrekkelig selvstendig til å stå imot kortsiktige politiske hensyn.

Domstolene

Tilgang til domstolene

Å bringe en sak inn for domstolene kan innebære betydelig økonomisk risiko. Kostnader til advokat, sakskostnader og gebyrer kan samlet gjøre terskelen høy for å få en sak prøvd.

Dette rammer særlig personer med begrensede økonomiske ressurser og personer som møter en motpart med langt større ressurser. Dersom økonomi i praksis blir avgjørende for hvem som har mulighet til å få prøvd rettighetene sine, blir tilgangen til domstolene mindre reell.

Et tilgjengelig rettssystem forutsetter derfor at kostnadene ved å føre en sak ikke blir unødvendig høye, og at økonomiske forskjeller mellom partene ikke får for stor betydning for muligheten til å få en sak prøvd.

Møre og Romsdal Unge Høyre vil:

- gi insentiver for å skape billigere rettsprosesser
- styrke og utvide ordningen med fri rettshjelp
- prioritere arbeidet med å gi alle parter og aktører tilgang til Aktørportalen i alle saker

Den tredje statsmakt

Domstolene har en annen rolle enn vanlige statlige virksomheter. De skal avgjøre konflikter, kontrollere myndighetsutøvelse og beskytte rettighetene til den enkelte. Det krever en særlig grad av uavhengighet fra de andre statsmaktene.

Domstolene trenger stabile rammer, tilstrekkelig kapasitet og en organisering som ikke blir unødvendig sårbar for skiftende politiske prioriteringer.

Når domstolene mangler kapasitet eller rammevilkårene endres ofte, kan det svekke både tilgjengeligheten og tilliten til rettssystemet. Den tredje statsmakt må derfor behandles som nettopp en statsmakt, ikke som en hvilken som helst del av statsforvaltningen.

Møre og Romsdal Unge Høyre vil:

- lovfeste rettskretser og rettssteder
- øke budsjettet til Norges domstoler
- gi domstolene en større andel av bevilgningene som frie midler
- sikre mer langsiktige og forutsigbare økonomiske rammer for domstolene

Meddommere

Meddommerordningen skal bringe erfaringer og perspektiver fra resten av samfunnet inn i rettssalen. Det er en viktig del av den folkelige forankringen av domstolene, og bidrar til at rettspleien ikke blir et lukket system forbeholdt jurister.

For at ordningen skal ha tillit, må meddommerne i størst mulig grad gjenspeile befolkningen. Dersom utvalget blir for smalt, eller enkelte grupper i praksis har langt større sannsynlighet for å bli meddommere enn andre, svekkes den brede forankringen ordningen skal gi.

Vervet innebærer samtidig et betydelig ansvar. Rettssaker berører mennesker i alvorlige og krevende situasjoner, og domstolene er avhengige av at de som får oppgaven faktisk møter og tar den på alvor. En god meddommerordning krever derfor både bred representasjon og respekt for ansvaret som følger med vervet.

Møre og Romsdal Unge Høyre vil:

- tilby alle nye meddommere grunnleggende opplæring før de møter i sin første sak
- i større grad benytte rettergangsbot mot meddommere som uten gyldig grunn ikke møter
- gjøre det mulig å ta gjentatte ugyldige uteblivelser i betraktning ved videre tjeneste som meddommer

Straffesakskjeden

Unge lovbrytere

Når unge begår kriminalitet, bør reaksjonen komme raskt. Lang behandlingstid gjør avstanden mellom handling og konsekvens større, og skaper unødvendig usikkerhet for både lovbryteren, fornærmede og andre berørte.

Norsk lov har allerede særskilte frister for saker som gjelder unge lovbrytere. Utfordringen er derfor ikke først og fremst mangel på regler om rask behandling, men at saker kan bruke for lang tid gjennom flere deler av straffesakskjeden.

En egen hurtigdomstol løser ikke nødvendigvis dette problemet. Domstolen kan først behandle saken når etterforskningen er ferdig og påtaleavgjørelsen er tatt. Dersom forsinkelsene oppstår tidligere i prosessen, flytter en hurtigdomstol oppmerksomheten bort fra der problemet faktisk ligger. Møre og Romsdal Unge Høyre mener raskere reaksjoner for unge først og fremst krever at hele straffesakskjeden fungerer bedre, ikke at det bygges opp en ny parallell domstolsordning.

Møre og Romsdal Unge Høyre vil:

- ikke opprette hurtigdomstol for unge lovbrytere
- sikre raskere behandling for unge gjennom hele straffesakskjeden
- sikre bedre samhandling mellom politi, påtalemyndighet og domstoler i ungdomssaker
- prioritere kapasitet i eksisterende politi, påtalemyndighet og domstoler fremfor å opprette parallelle strukturer
- følge opp årsakene når lovbestemte frister i ungdomssaker ikke blir holdt

Kompetanse som holder tritt

Kriminalitetsbildet er i stadig endring. Nye teknologier, mer komplekse saker og kriminalitet som beveger seg på tvers av landegrenser stiller stadig større krav til dem som arbeider i justissektoren.

Samtidig er justissektoren avhengig av mange ulike fagmiljøer som skal fungere sammen. Når kompetansen ikke utvikler seg i takt med utfordringene, eller kunnskap blir for sterkt avgrenset til den enkelte virksomheten, kan både kvaliteten og fremdriften i sakene svekkes.

Et rettssystem som skal ha høy tillit må derfor være i stand til å lære, utvikle seg og møte nye former for kriminalitet uten at kompetansen blir hengende etter.

Møre og Romsdal Unge Høyre vil:

- styrke tilbudet om fagspesifikk etterutdanning i justissektoren
- utvikle flere korte og målrettede videreutdanninger etter modell fra Politihøgskolen
- tilby flere felles kompetansetiltak for aktørene i straffesakskjeden
- prioritere etterutdanning innen digitale bevis, økonomisk kriminalitet og nye kriminalitetsformer

Forliksrådene

Kompetanse

Forliksrådet er for mange det første møtet med rettssystemet. Sakene er ofte mindre enn dem som behandles i tingretten, men de kan fortsatt ha stor økonomisk og personlig betydning for partene.

Forliksrådet skal være et lavterskeltilbud for tvisteløsning. Det er en styrke at forliksrådet består av lekfolk, men lekfolk trenger samtidig et minimum av juridisk kunnskap for å forstå grensene for egen myndighet og hvilke saksbehandlingsregler som gjelder.

Dårlig behandling av en liten sak oppleves ikke som mindre urettferdig for den som rammes av den.

Møre og Romsdal Unge Høyre vil:

- styrke den juridiske opplæringen for medlemmer av forliksrådet
- tilby lederne av forliksrådene mer omfattende opplæring
- styrke opplæringen i mekling og konflikthåndtering
- tilby jevnlig faglig oppdatering gjennom valgperioden

Organisering

Forliksrådene velges av kommunene, men namsmannen fungerer i dag som sekretariat. Sekretariatsoppgavene utføres dermed av politiet som en sivil oppgave.

Det skaper en særpreget organisering hvor noe som ligner en lokalt valgt domstol administreres av en statlig etat med helt andre hovedoppgaver. Ansvaret for forliksrådet er dermed fordelt mellom ulike forvaltningsnivåer, selv om rådet i stor grad er lokalt forankret.

Forliksrådene varierer samtidig i størrelse, saksmengde og lokale forutsetninger. Organiseringen bør gi rom for lokale tilpasninger, samtidig som rådene får den administrative støtten de trenger for å behandle saker på en god måte.

Møre og Romsdal Unge Høyre vil:

- flytte sekretariatsfunksjonen for forliksrådene fra politiet og namsmannen til kommunene
- åpne for at kommuner kan samarbeide om felles sekretariat for forliksrådene
- gi kommunene større frihet til å organisere den administrative støtten til forliksrådene

Kapittel 4: Staten må fortjene tillit

Staten forventer at innbyggerne følger regler, beskytter informasjon og tar ansvar. Innbyggerne må kunne stille de samme kravene tilbake.

Offentlige virksomheter forvalter store verdier, sensitiv informasjon og myndighet som kan ha stor betydning for menneskers liv. Det krever sikkerhet som fungerer i praksis, ledere som kan ta ansvar og budsjetter som faktisk betyr noe.

En stat som ber om tillit må vise at den er verdig den.

Sikkerhet

Åpen, men ikke ubeskyttet

Norge er et åpent samfunn med små avstander mellom innbyggere og myndigheter. Det er en verdi vi må bevare.

Men åpenhet må ikke forveksles med fravær av sikkerhet. Statlige arbeidsplasser kan behandle sensitiv informasjon, gjennomføre konfliktfylte møter eller fatte beslutninger som skaper sterke reaksjoner.

Dette gjelder ikke bare de største institusjonene. Mindre statlige arbeidsplasser kan ha få ansatte, begrensede ressurser og mindre omfattende sikkerhetsrutiner, samtidig som oppgavene deres fortsatt kan gjøre dem utsatte.

Domstolene illustrerer utfordringen. Dommerforeningen og Domstoladministrasjonen peker på at de fleste domstoler mangler permanent sikkerhetskontroll ved inngangen, og at mange av dagens tiltak først og fremst er innrettet mot å håndtere hendelser etter at de har oppstått.

Åpenhet og sikkerhet er ikke motsetninger. Trygge institusjoner gjør det lettere å bevare åpne institusjoner.

Møre og Romsdal Unge Høyre vil:

- innføre tydeligere minimumskrav til fysisk sikkerhet på statlige arbeidsplasser
- styrke kontrollen med besøkende i statlige bygg
- stille tydeligere krav til adgangskontroll i områder som ikke er åpne for publikum

- sikre at små statlige arbeidsplasser gjennomfører jevnlige sikkerhetsgjennomganger
- gjennomføre regelmessige sikkerhetsøvelser der risikobildet tilsier det
- innføre permanent sikkerhetskontroll ved alle domstoler

Kontroll på informasjonen

Offentlig sektor sitter på store mengder informasjon som innbyggerne ikke kan velge om staten skal kjenne til. Det gir staten et særlig ansvar.

Et enkelt feilaktig oppslag kan være et alvorlig inngrep i personvernet. Dersom en konto blir misbrukt, kan for vide tilganger gjøre skaden langt større enn nødvendig.

Nasjonal sikkerhetsmyndighet peker på behovet for å kartlegge brukere og tilgangsbehov, begrense rettigheter og bruke logger til å oppdage avvik fra normal aktivitet.

Informasjonssikkerhet handler derfor ikke bare om å hindre eksterne angrep. Det handler om å vite hvem som har tilgang, hva tilgangen brukes til og når noe avviker fra normalen.

Møre og Romsdal Unge Høyre vil:

- stille strengere krav til tilgangsstyring i offentlige datasystemer
- øke bruken av automatisk logging av oppslag i sensitive opplysninger
- innføre automatisk varsling til ansvarlig leder ved mistenkelige oppslag i særlig sensitive systemer
- at alle tilfeller av misbruk eller urettmessig tilgang til sensitive opplysninger skal anmeldes
- gjennomgå ansattes digitale tilganger regelmessig
- fjerne tilganger raskt når ansatte skifter oppgaver eller slutter
- styrke opplæringen i informasjonssikkerhet på statlige arbeidsplasser

Arbeidsgiveransvar

Ledere må få lede

Offentlig sektor er avhengig av dyktige ansatte. De aller fleste gjør en viktig jobb hver dag, ofte i tjenester hvor kvaliteten på arbeidet har stor betydning for andre mennesker.

Men en organisasjon fungerer dårlig dersom det er uklart hva som forventes, problemer får utvikle seg over lang tid eller ledere opplever at det er enklere å la være å gripe inn.

Dette rammer ikke bare budsjettene. Det rammer kolleger som må gjøre mer, innbyggere som får dårligere tjenester og ansatte som faktisk leverer godt. God ledelse krever både tydelige forventninger og vilje til å håndtere problemer tidlig.

Møre og Romsdal Unge Høyre vil:

- gi ledere i offentlig sektor større handlingsrom til å organisere arbeidet
- stille tydeligere krav til mål og forventninger for den enkelte ansatte
- følge opp mangelfull arbeidsutførelse tidligere og mer systematisk
- gi ledere bedre opplæring i personalledelse og håndtering av vanskelige personalsaker
- gjøre intern omplassering enklere når en arbeidstaker passer bedre til andre oppgaver
- holde ledere ansvarlige når vedvarende problemer i egen virksomhet ikke blir fulgt opp

Et stillingsvern som virker

Arbeid betyr mye for mennesker. Det gir økonomisk trygghet, fellesskap og mulighet til å planlegge eget liv. Derfor skal arbeidstakere ha et sterkt vern mot usaklige og vilkårlige oppsigelser.

Samtidig kan et for sterkt stillingsvern gjøre det vanskelig å håndtere arbeidsforhold som over tid ikke fungerer. Dersom en ansatt vedvarende ikke utfører arbeidet tilfredsstillende, til tross for tydelige forventninger, oppfølging og mulighet til å forbedre seg, må arbeidsgiver ha reelle muligheter til å reagere.

Et godt stillingsvern skal gi trygghet, men ikke gjøre nødvendig ledelse urimelig vanskelig. Balansen må ivareta den enkelte arbeidstaker, samtidig som hensynet til kolleger, virksomheten og dem offentlig sektor er til for blir tatt på alvor.

Møre og Romsdal Unge Høyre vil:

- beholde et sterkt vern mot usaklige oppsigelser
- redusere særregler som gir statsansatte et sterkere stillingsvern enn andre arbeidstakere
- gjøre det enklere å si opp statsansatte ved dokumentert og vedvarende mangelfull arbeidsutførelse

- gjøre klage- og prosessreglene ved oppsigelse av statsansatte likere reglene i privat sektor
- sikre at oppsigelsesreglene ikke unødvendig hindrer omorganisering og effektivisering av statlige virksomheter
- gjøre mangelfulle resultater og presentasjonsvikt til en tydelig og saklig oppsigelsesgrunn i både offentlig og privat sektor

Drift

Det skal lønne seg å effektivisere

Offentlige virksomheter skal ha nok ressurser til å løse oppgavene sine. Men systemet må samtidig gi en grunn til å lete etter smartere måter å arbeide på.

Dersom gevinsten ved å bruke mindre penger bare er et lavere budsjett året etter, mens et høyt forbruk gir argumenter for større rammer, oppstår dårlige insentiver.

Det samme gjelder når virksomheter vurderes mer etter hvor mye av budsjettet de har brukt enn etter hvilke resultater pengene har gitt.

Offentlig sektor bør ha minst like sterke insentiver til å forbedre driften som private virksomheter.

Møre og Romsdal Unge Høyre vil:

- belønne ansatte i offentlige virksomheter som dokumenterer varige effektiviseringsgevinster
- legge større vekt på resultater og produktivitet ved vurdering av offentlige virksomheter
- prøve ut flerårige driftsrammer der det kan redusere kortsiktig pengebruk
- gjøre det enklere å overføre dokumenterte innsparinger mellom budsjettår
- sammenligne kostnader og resultater mellom offentlige virksomheter som utfører tilsvarende oppgaver
- premiere ledere som gjennomfører varige effektiviseringer uten at kvaliteten blir dårligere

Budsjettet er en grense

Et budsjett er en prioritering. Dersom det over tid ikke får konsekvenser å bruke mer enn det som er bevilget, mister budsjettet mye av funksjonen sin.

Noen budsjettoverskridelser er nødvendige. Uforutsette hendelser skjer, og offentlige virksomheter må kunne håndtere dem. Problemet oppstår når

overskridelser blir gjentakende og forventningen blir at økt pengebruk automatisk gir økte rammer senere.

Tillit til skattefinansierte tjenester krever at det finnes ansvar også når pengene ikke strekker til.

Møre og Romsdal Unge Høyre vil:

- ikke la budsjettoverskridelser tilnærmet automatisk gi grunnlag for høyere budsjetter senere
- kreve en konkret plan for å få kontroll på økonomien ved gjentatte budsjettoverskridelser
- stille tydeligere krav til ledelsesansvar ved gjentatte og uforklarte overskridelser
- synliggjøre årsakene når offentlige virksomheter bruker vesentlig mer eller mindre enn vedtatt budsjett
- legge større vekt på faktisk ressursbehov enn historisk pengebruk når nye budsjetter fastsettes

Kapittel 5: Tillit går begge veier

Tillit handler ikke bare om at innbyggerne og næringslivet skal stole på staten. Staten må også vise at den stoler på dem.

Hver ny regel, rapportering og kontroll kan isolert sett ha en god begrunnelse. Summen kan likevel bli et samfunn hvor stadig mer tid brukes på å dokumentere at man følger reglene, og mindre tid brukes på å arbeide, skape og utvikle.

Et liberalt tillitssamfunn må klare å kontrollere dem som bryter reglene uten å behandle alle som om de kommer til å gjøre det.

Næringsliv

Regler som fortjener tillit

Store selskaper kan ha egne ansatte som arbeider med regelverk og rapportering. For en liten bedrift gjøres den samme jobben ofte av personen som egentlig skulle drevet bedriften.

Unødvendig kompliserte regler rammer derfor ikke alle likt. De kan være irriterende for en stor bedrift, men en reell etableringsbarriere for en liten.

Staten bør stille krav når kravene har en tydelig hensikt. Den bør samtidig være villig til å rydde opp når regelverket har vokst seg større enn problemet det skulle løse.

Møre og Romsdal Unge Høyre vil:

- redusere unødvendige rapporteringskrav for bedrifter
- gi bedrifter mulighet til å rette mindre administrative førstegangsfeil før sanksjoner ilegges
- gjennomgå eldre næringslivsregler jevnlig og fjerne regler som ikke lenger har en tydelig funksjon
- samordne rapportering bedre når flere offentlige organer trenger de samme opplysningene
- innføre tydeligere rapporteringskrav for større statlige prosjekter som står i fare for å overskride vedtatte budsjettrammer

Små bedrifter skal slippe til

Offentlig sektor kjøper varer og tjenester for store summer. Det gjør offentlige innkjøp til et viktig marked for norsk næringsliv.
Konkurransen blir dårligere dersom kravene til å delta er så kompliserte at bare store selskaper har kapasitet til å levere tilbud. Dokumentasjonskrav skal beskytte skattebetalernes penger, ikke beskytte etablerte leverandører mot konkurranse.

For en ny bedrift kan det være særlig vanskelig å dokumentere lang erfaring som selskap, selv om menneskene i bedriften har kompetansen som kreves.

Møre og Romsdal Unge Høyre vil:

- forenkle regelverket for offentlige anskaffelser
- redusere dokumentasjonskrav som ikke er relevante for den konkrete anskaffelsen
- dele opp store kontrakter når det gir mindre bedrifter reell mulighet til å konkurrere
- gjøre det lettere for nye selskaper å dokumentere kompetanse gjennom erfaringen til nøkkelpersoner i virksomheten
- bruke mer standardiserte konkurransegrunnlag i offentlige anskaffelser
- unngå særkrav i offentlige anbud som ikke har tydelig sammenheng med varen eller tjenesten som kjøpes

Møtet med staten

Én gang er nok

For innbyggerne finnes det én stat. For staten finnes det direktorater, etater, departementer, kommuner og en lang rekke separate systemer.

Det blir et problem når organiseringen på innsiden blir innbyggerens ansvar. Mennesker og bedrifter må fortsatt oppgi de samme opplysningene flere ganger, finne frem til riktig offentlig organ og selv sørge for at forskjellige deler av det offentlige sitter på informasjonen de trenger.

Digitalisering gir mulighet til å bygge tjenester rundt innbyggerne i stedet for rundt organisasjonskartet.

Møre og Romsdal Unge Høyre vil:

- la offentlige virksomheter gjenbruke opplysninger de allerede har lovlig tilgang til
- gi ett tydelig kontaktpunkt i saker som krever behandling hos flere statlige virksomheter

- utvikle en samlet digital oversikt hvor innbyggere kan følge egne pågående saker hos staten

Kontroll der risikoen er størst

Kontroll er nødvendig for å sikre at lover følges og fellesskapets penger ikke misbrukes. Men mer kontroll er ikke alltid bedre kontroll.

Når alle kontrolleres like mye, brukes store ressurser på mennesker og virksomheter som følger reglene. Samtidig kan færre ressurser brukes på dem som faktisk utgjør den største risikoen.

Høy tillit fungerer bare dersom misbruk får konsekvenser. Nettopp derfor bør kontrollen være mer målrettet.

Møre og Romsdal Unge Høyre vil:

- bruke risikobaserte kontroller i større grad fremfor å kontrollere alle virksomheter likt
- prioritere kontrollressurser mot gjentatte og alvorlige regelbrudd
- redusere unødvendige rutinekontroller av virksomheter med lav risiko og god historikk
- bruke veiledning og retting før sanksjoner ved mindre førstegangsfeil der det er forsvarlig
- evaluere kontrollordninger jevnlig for å undersøke om ressursbruken står i forhold til resultatene
- avvikle kontroll og rapporteringskrav som ikke lenger har en dokumenterbar nytte